

VALPLATTFORM

CENTERPARTIET I UPPSALA LÄN

2022–2026

Centerpartiet

UPPSALA LÄN

Förord

Centerpartiet är det gröna och liberala partiet för hela Uppsala län. Det här är vår valplattform inför valet 2022. Här finns förslag för förbättrad hälso-och sjukvård, mer tillgänglig kollektivtrafik, ett bättre miljö-och klimatarbete och ett starkt kulturliv i hela Uppsala län. Här i ligger nyckeln till en framgångsrik region som är attraktiv, öppen, grön och jämlik, och där individen får ta plats.

Den här valplattformen innehåller politik som centerpartister har utvecklat över lång tid. I februari 2022 förändrades över en dag det säkerhetspolitiska läget i hela Europa. Vladimir Putins anfallskrig i Ukraina är ett folkrättsvidrigt övergrepp och ett slag mot Ukrainas suveränitet och mot den europeiska säkerhetsordningen, mot människors liv, trygghet och framtidstro. Historiens dom över Putins agerande kommer att vara hård.

Flyktingströmmen kommer medföra ett både större och förändrat vårdbehov inom både akutvård, primärvård och psykiatri. Med erfarenheterna från pandemin och flyktingkrisen 2015–2016 står Sverige och Region Uppsala bättre rustade än tidigare för att hantera den här utmaningen. Genom samarbete och fokus på helhetsbilden kan Sverige, Region Uppsala och alla länets kommuner klara den utmaning vi står inför.

Vi slår vakt om solidariteten, öppenheten och medmänskligheten. Nu är tiden att stå på det ukrainska folkets sida. Nu är tiden att ge Ukraina det stöd de behöver och efterfrågar; humanitärt, ekonomiskt och materiellt. Vi ska bidra med sjukvårdsutrustning och med bistånd men också med öppen famn välkomna de flyktingar som söker skydd i vårt län.

Innehåll

1 Inledning	1
2 Hälsa-och sjukvård	2
2.1 <i>Region Uppsala som arbetsgivare</i>	2
2.2 <i>God och nära vård</i>	3
2.3 <i>Förebyggande vård och hälsofrämjande arbete</i>	5
2.4 <i>Digitaliseringen av vården</i>	6
2.5 <i>Psykisk hälsa</i>	7
2.6 <i>Barns- och ungas psykiska hälsa</i>	8
2.7 <i>Äldres hälsa, vård och omsorg</i>	9
2.8 <i>Jämställd och likvärdig vård</i>	10
2.9 <i>Trygg graviditet, förlossning och eftervård</i>	11
2.10 <i>Könsstymning och hedersrelaterat våld</i>	13
2.11 <i>Motverkandet av våld, missbruk och social utsatthet</i>	15
3 Kollektivtrafik, transporter och infrastruktur	16
3.1 <i>Attraktiv och tillgänglig kollektivtrafik i hela länet</i>	17
3.2 <i>Tåginfrastruktur</i>	18
3.3 <i>Väg-och cykelnät</i>	19
3.4 <i>Transporter</i>	20
4 Miljö och klimat	22
4.1 <i>Energi</i>	23
4.2 <i>Biologisk mångfald samt skogs-och jordbruksmark</i>	24
4.3 <i>Vatten-, sjö- och havsmiljö</i>	26
5 Näringsliv och regional utveckling	27
5.1 <i>Företagande, innovationer och kompetensförsörjning</i>	27
5.2 <i>Hållbar mat</i>	29
5.3 <i>Digital infrastruktur</i>	31
6 Kultur	33
6.1 <i>Delaktighet, kulturutövande och kulturupplevelser</i>	33
6.2 <i>Konstnärerna och Region Uppsalas konst</i>	35
7 Krisberedskap	37

1 Inledning

Uppsala län är fantastiskt. Från Skutskärs stränder i norr till Enköpings åkerlandskap i syd, från Färnebofjärden i väster till Östhammars skärgård i öst och i den eviga ungdomens stad, Uppsala, kryllar det av innovation, handlingskraft och framtidstro.

För Centerpartiet är det självklart att hela länet ska leva. Vi vill att du ska kunna bo och verka i hela länet och att du ska ha möjlighet att bestämma över ditt eget liv och din egen framtid. Genom grön och liberal politik kan vår region bli den bästa platsen i världen att leva på.

I Centerpartiets Uppsala län är miljö och hälsa i fokus. Vi satsar på innovativa idéer som bidrar till ett hållbart samhälle. Alla i vårt län ska ha närhet till vård och kunna få den hjälp de behöver. Genom en rättvis och smartare vård kan vi hjälpa och nå ut till fler.

Det ska vara enkelt för människor att starta företag och att få det att växa. Våra världsledande universitet ska kunna fortsätta att locka till sig talanger från hela världen. Alla människor ska kunna hitta ett jobb som passar dem, där de får utvecklas, och alla ska kunna hitta en bostad till ett rimligt pris som passar deras behov. Region Uppsala kan genom sitt ansvar för tillväxt och utveckling vara en viktig samlade kraft för att förverkliga den visionen.

Centerpartiet vill värna och utveckla länets attraktivitet och unika värden. Vi vill att vårt län ska vara en plats där det är lätt att leva roliga och hälsosamma liv. Uppsala ska vara en grön, företagsam och medmänsklig region där vi tillsammans skapar en bättre framtid.

Medan andra partier fastnar i populistiska icke-lösningar, politiskt spel och att göra kortsiktiga politiska poänger fokuserar vi på konstruktiva lösningar.

Vi vill med beslutsamhet, handlingskraft och sunt förnuft verka för en ljusare framtid för hela Uppsala län, en framtid präglad av öppenhet, hoppfullhet och framtidstro.

2 Hälsa-och sjukvård

Vi välkomnas till livet av en barnmorska och på ålderns höst tas vi med värme om hand av undersköterskor. Genom livet är hälso- och sjukvården en följeslagare när vi behöver den.

Hälso- och sjukvårdens viktigaste uppdrag är att utreda och behandla sjukdomar och skador. I detta arbete ska utgångspunkten vara patientmötet och patientens hälsa. Målet är att bota, lindra, trösta och att skydda människoliv. Till uppdraget hör även att förebygga sjukdom och arbeta hälsofrämjande.

Tillsammans med en handfull andra länder hör Sverige till de som har den bästa hälso- och sjukvården i världen. I Region Uppsala har vi tillgång till hälso- och sjukvård av hög kvalitet, inte minst genom Akademiska sjukhuset som är ett av världens 50 bästa sjukhus. Men det finns mycket som behöver utvecklas för att göra vården ännu bättre.

Alltför många får vänta för länge på vård eller får inte alls den vård de behöver. Tillgänglighet och kvalitet kan dessutom skilja sig åt beroende på bland annat kön, etnisk bakgrund eller bostadsort. Patienternas möjligheter till inflytande, inblick och medbestämmande i sin egen vård är fortfarande för liten.

Vården ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för var och en som behöver den. Vården ska genomsyras av respekt för alla människors lika värde och alla ska få god vård på lika villkor.

God arbetsmiljö, ett gott ledarskap och schyssta arbetsvillkor är grundläggande för att vårdpersonal ska trivas och vilja stanna kvar. Personal som trivs och utvecklas i sin profession ger kvalitet, kontinuitet och säkerhet i vården. Vi vill se ett långsiktigt arbete för att bevara den höga kvaliteten, förbättra tillgängligheten och utveckla och förbättra förutsättningarna för framtidens hälso- och sjukvård.

2.1 Region Uppsala som arbetsgivare

Utan medarbetare i olika roller blir det ingen vård. Tillräckligt mycket kompetent och engagerad personal är en grundförutsättning för god och nära vård. På vissa håll är arbetsbelastningen och personalomsättningen hög. Vi har en grundmurad tilltro till att vårdens och omsorgens medarbetare är den främsta kraften att förbättra vården. Men många medarbetare behöver få bättre arbetsmiljö.

Bristen på utbildad personal så som sjuksköterskor, barnmorskor, undersköterskor och läkare är en av sjukvårdens största arbetsmiljöproblem. Under kommande årtionden kommer behovet av fler medarbetare inom vård och omsorg bara att öka samtidigt behöver vi minska beroendet av hyrpersonal. Vi vill skapa attraktiva arbetsplatser där medarbetarna har möjlighet till professionell utveckling och har möjlighet till ett balanserat liv.

Goda arbetsmiljöer och ett gott ledarskap är grundläggande för att personal ska vilja stanna kvar inom sina yrken men också för att locka nya medarbetare. Därför vill Centerpartiet se en obligatorisk chefsutbildning för den som fått en chefstjänst inom sjukvården. Vi vill även införa en kompetensutvecklingsgaranti för vårdens medarbetare, där både undersköterskor och sjuksköterskor omfattas. På så vis skapar vi bättre förutsättningar för att fler ska stanna och vidareutbildas inom yrket, samtidigt som det banar väg för bättre löner.

För att råda bot på den läkarbrist som är mest påtaglig på mindre orter så måste det kännas intressant och meningsfullt att jobba som allmänspecialist. Att erbjuda platser för specialiseringstjänstgöring (ST) är ett sätt att locka nya läkare som när de är färdiga allmänspecialist kanske har rotat sig, trivs och vill stanna och jobba kvar på vårdcentralen.

Varje dag gör medarbetarna i Region Uppsala stora insatser för att rädda liv och vårda sjuka och skadade människor - och vi vill att de ska få större möjligheter att utföra sina viktiga uppdrag. Med kloka politiska beslut går det att bygga en mer kvalitativ, tillgänglig och trygg vård och omsorg för alla invånare. Vi vill att Region Uppsala ska bli Sveriges ledande arbetsgivare inom hälso- och sjukvården.

Centerpartiet vill:

- att en kompetensutvecklingsgaranti för vårdens medarbetare införs
- att möjlighet till professionellt utbyte av klinisk erfarenhet och karriärmöjligheter för samtliga medarbetare säkerställs
- att en obligatorisk chefsutbildning införs för nya chefer i vården
- att målet ska vara max 25 medarbetare per chef i operativ verksamhet inom hälso- och sjukvården
- att det skapas större möjligheter för första linjens chefer att vara närvarande för sina medarbetare, och att kunna arbeta kliniskt minst en dag i veckan
- att antalet specialiseringstjänstgöringsplatser (ST) inom primärvården ökas
- att den administrativa bördan i verksamheterna minskar, både generellt och för enskilda medarbetare

2.2 God och nära vård

Vårt välbefinnande har ökat och vi lever allt längre. Detta är mycket glädjande och betyder samtidigt att vården behöver ställas om för att möta en åldrande och växande befolkning. Många patienter som idag söker sig till akutmottagningarna skulle kunna få sitt vårdbehov tillgodosett inom primärvården. Primärvården utgör ett viktigt nav inom sjukvården och i samhället och behöver vara tillgänglig för samtliga länets invånare. Vi tror att en god primärvård med exempelvis husläkare som har möjlighet

att följa sina patienter kan bidra till en bättre hälsa för individen, förebygga svåra sjukdomar och bidra till en friskare befolkning.

När vi är sjuka är vi som mest utsatta. Då behöver vi ha nära till hjälpen och tryggheten, därför måste vi öka tillgängligheten och låta vården komma närmare människorna. Vi vill satsa mer på primärvården och möjliggöra öppnandet av fler mindre vårdmottagningar i hela länet. Centerpartiet vill att det ska bli fler små läkarmottagningar på landsbygden med kanske en läkare och en sjuksköterska. Fler läkare som startar fler små vårdcentraler skulle lära känna sina patienter på ett mer personligt sätt och arbeta mer effektivt med att få ner sjukdomstalen. Även digitala vårdmöten kan ta vården närmare länets invånare. Ibland är det bättre att vården kommer till patienten än att patienten kommer till vården. Det finns flera goda exempel på arbetssätt som tar vården närmare patienten till exempel mammografibuss, mobil röntgen och mobila sjukvårdsteam för äldre.

Lokala möjligheter och nytänkande kombinerat med modern teknik, digitala lösningar och mobila arbetssätt kan bidra till att servicen, omsorgen och den nära vården blir bättre för patienterna.

Vården ska ta sin utgångspunkt i patientmötet. Vi vill öka patienters rätt till medbestämmande och valfrihet. Patienter i Region Uppsala måste också få bättre information om kvalitet och kötider och få möjlighet att göra informerade val av vårdgivare. Alla ska kunna ta reda på vilka vårdgivare – både här hos oss i Region Uppsala och i andra delar av landet – som kan erbjuda dem den vård de behöver. Dessutom vill vi skärpa rätten att få en fast läkarkontakt så att man har möjlighet att lära känna varandra vid namn och bygga en relation. Rätten till en fast läkarkontakt är framför allt viktig för de med störst vårdbehov, multisjuka, människor med kroniska sjukdomar, sköra äldre och de som bor på vårdboende.

En närvårdsavdelning är vårdplatser som samfinansieras av kommunen och regionen. På närvårdsavdelningarna vårdas patienter som har medicinska vårdbehov i kombination med stora omvårdnadsbehov inom primärvården i sina kommuner i stället för på våra sjukhus. Detta är ett gott exempel på hur vården kan skötas nära och ett gott exempel på samverkan mellan kommun och region.

Närvårdsavdelningar finns idag i Uppsala och Östhammar och Centerpartiet vill bygga ut konceptet och skapa fler närvårdsplatser i länet.

I delar av vårt län tar det för lång tid innan ambulansen kommer under vissa delar av dygnet. Ambulanssjukvården måste vara likvärdig i hela länet.

Centerpartiet vill:

- att resurserna inom vården i högre grad prioriteras mot primärvården
- att tillgången till primärvårdsmottagningar ökar, speciellt i landsbygdens mindre orter
- att fler små läkarmottagningar ska öppnas på landsbygden
- att fler närvårdsplatser skapas i länet
- att Region Uppsala arbetar för att erbjuda landets bästa företagsklimat för små vårdentreprenörer
- att fast läkarkontakt erbjuds till alla med behov av kontinuitet
- att arbetet med mobila team och mobil vård förstärks
- att det ska finnas tillgång till dygnet-runt öppen akutvård i alla länsdelar
- att det ska finnas tillgänglig ambulanssjukvård med snabb utryckningstid i hela länet
- att arbetet med patientens delaktighet i sin vård förstärks
- att samverka mellan region, kommuner, myndigheter, angränsande regioner och civilsamhälle stärks
- att patienter ska få rätt till objektiv information om kvalitet och väntetider för att kunna ta reda på och jämföra vilka vårdgivare som kan erbjuda dem den vård som de behöver

2.3 Förebyggande vård och hälsofrämjande arbete

När människor kommer till vården ska mötet vara bra. Men det bästa är naturligtvis om fler skulle kunna behålla sin hälsa och slippa bli sjuka. Centerpartiet vill ge fler människor möjligheten att kunna undvika sjukdom och ohälsa och främja förebyggande hälsovård.

Världshälsoorganisationen uppskattar att två av tre dödsfall i världen beror på livsstilssjukdomar. Hit räknas sjukdomar som bland annat diabetes typ 2, hjärt- och kärlsjukdomar, vissa cancerformer, astma och stroke. Många människor dras med olika smärttillstånd som har livsstilsrelaterade orsaker. I takt med att allt fler blir äldre lever dessutom allt fler med multisjukdom, något som medfört att förekomsten av så kallade lätta psykiatriska diagnoser har vuxit kraftigt under senare år.

Som individer har alla ett eget ansvar, men vi vet att vi människor också behöver hjälp, stöd och verktyg. Därför vill vi att regionen ska bedriva ett systematiskt förebyggande hälsoarbete. Alla invånare ska kunna få högkvalitativt stöd, hjälp och råd från för att kunna förhindra undvikbara livsstilssjukdomar. En förbättrad folkhälsa där allt fler människor lever och får vara friska längre är positivt men det ställer också krav på vårdens utformning och finansiering. Hälsofrämjande samtal och att förbättra den förebyggande hälsovården är ett av primärvårdens uppdrag.

Det finns forskning som antyder att allmänna breda hälsokontroller inte minskar sjuklighet eller dödlighet på befolkningsnivå. Däremot kan vissa riktade hälsokontroller vara värdefulla för att upptäcka vissa specifika sjukdomar. Till exempel erbjuds regelbunden mammografi och cellprovtagning från livmoderhalsen på kvinnor. Vi vill att sådana riktade hälsokontroller införs när det finns ett tillräckligt bra vetenskapligt underlag för att upptäcka sjukdomar på tidigt stadium.

Många av de stora folksjukdomarna går att förebygga genom bra kost och motion, och genom tidig upptäckt. Det ska vara enkelt att hålla sig frisk i Uppsala län.

Centerpartiet vill:

- att riktade hälsokontroller erbjuds med avseende på sjukdomstillstånd när vetenskapligt underlag visar att det är fördelaktigt, i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer
- att ett systematiskt förebyggande hälsoarbete mot undvikbara livsstilssjukdomar och ohälsa ska bedrivas
- att det hälsofrämjande arbetet utvecklas
- att uppföljning och råd om levnadsvanor inkluderas i vårdprocesser för att främja hälsa och förebygga sjukdom

2.4 Digitaliseringen av vården

Digitalisering kan bli ett kraftfullt verktyg för att göra vård och omsorg mer individanpassad och därmed kvalitativ och trygg för varje unik patient. Den enskilde individen liksom vården ska ges möjlighet att använda digitala verktyg för att förbättra behandlingen och öka kontinuiteten. Patienten ska behandlas som en partner i en resa från sjukdom tillbaka till hälsa.

Genom digitala verktyg går det att skapa möjlighet till fjärrdiagnostisering och egenmonitorering av den egen hälsa. Genom digitala verktyg är det också möjligt att närmare följa och granska kvalitetsutvecklingen i vård och omsorg på ett effektivt sätt och därmed göra vården mer individanpassad och säker.

Helt nya möjligheter till mobil vård och omsorg öppnas upp och blir både snabbare och enklare när man kan träffa sin läkare i telefonen. Då slipper man den tid som det tar att åka fram och tillbaka till vårdcentralen och att sitta i väntrummet.

Genom digitala verktyg och ett bättre användande av medicinsk information finns stora möjligheter att förbättra allt ifrån patientsäkerhet, tillgänglighet och förebyggande vård till att ge människor större kontroll över sin egen hälsa och resa genom vården eller omsorgen.

Centerpartiet vill:

- att digitala vårdbesök erbjuds där så är möjligt
- att vårdcentraler ska erbjuda både fysiska och digitala besök
- att fler enkla fysiska vårdbesök ska kunna bokas digitalt
- att arbetet med digitala verktyg för individanpassad diagnostisering, behandling och monitorering utvecklas
- att ny teknik och artificiell intelligens används för att utveckla vården och förbättra folkhälsan
- att god tillgängligheten säkerställs oavsett vilket sätt patienten väljer att kontakta vården
- att den digitala arbetsmiljön för regionens medarbetare ska vara god och att gränssnittet mot användaren ska vara användarvänligt

2.5 Psykisk hälsa

Nästan en av fem personer lider av psykisk ohälsa idag. Många blir sjukskrivna, ofta på grund av utmattning och brist på återhämtning.

När människor mår dåligt är det viktigt att de snabbt får hjälp. Människor med lättare psykiska besvär behöver inte alltid träffa en specialist, utan kan bli hjälpta av enklare samtalsstöd. Därför vill vi satsa på att utbilda fler som kan få kompetens att erbjuda samtalsstöd. Det kan exempelvis handla om vårdpersonal som genom en kompletterande utbildning kan få rätt kompetens. Som en del i detta vill vi förstärka öppenvårdspsykiatrin. På så sätt kan människor som lider av lättare psykisk ohälsa snabbare få hjälp.

Varje år avlider ungefär 50 personer i suicid i Uppsala län. Vi tycker att vården ska bli bättre på att upptäcka självmordsrisker och förebygga självmord. Det behövs bland annat bättre metoder för att se vilka som ligger i riskzonen och fler förebyggande insatser. Vi vill också att ett länsgemensamt arbete startas upp där Region Uppsala och länets kommuner samverkar för att motverka suicid. I detta arbete ska till exempel händelseanalyser efter varje dödsfall i suicid i vårt län genomföras. Vi vill också att mobila team med psykiatrisk personal (psykiatriambulanser) ska finnas tillgängliga för akutpsykiatriskt omhändertagande dygnet runt.

Centerpartiet vill:

- att vården ska arbeta proaktivt för att fånga upp lättare symptom på psykisk ohälsa och erbjuda råd och stöd för att förebygga ohälsa
- att primärvårdens arbete med behandling av psykisk ohälsa utvecklas
- att samverka mellan kommuner och regionen på området psykisk ohälsa förbättras

- att personal inom primärvården ska kunna få stöd av specialistpsykiatrin vid bedömning och behandling av patienter med psykisk ohälsa
- att en översyn av behovet att öppna ytterligare en psykiatrisk akutmottagning i länet ska genomföras
- att en telefonlinje med kvalificerad personal ska finnas tillgänglig för rådgivning för dem som mår psykiskt dåligt samt deras anhöriga dygnet runt
- att mobila team (psykiatriambulanser) ska finnas tillgängliga för akutpsykiatriskt omhändertagande dygnet runt
- att specialiserad vård för utmattningssyndrom ska erbjudas
- att händelseanalyser genomförs efter varje dödsfall i suicid i vårt län
- att ett länsgemensamt arbetssätt för Region Uppsala och länets kommuner för att motverka suicid upprättas

2.6 Barns- och ungas psykiska hälsa

Allt fler barn och unga mår dåligt. Samtidigt har många svårt att få den hjälp de behöver. Köerna till barn- och ungdomspsykiatrin (BUP) är idag för långa. Endast var tredje ung person i Uppsala län som söker sig till BUP får ett första besök inom 30 dagar. I syfte att förbättra verksamheten, korta köerna och öka valfriheten anser vi att valfrihet inom barn- och ungdomspsykiatrin enligt Lagen om Valfrihetssystem (LOV) bör införas. Att ha möjlighet att välja vilken vårdutförare som passar en bäst anser vi vara en självklarhet, även för länets unga.

Övergången från barn- och ungdomspsykiatrin till vuxenpsykiatrin är inte alltid lätt. Bytet av arbetssätt och rutiner kan ofta innebära problem för den enskilde och det finns risk att unga exempelvis faller mellan stolarna och måste börja om på ruta ett i sin utrednings- eller behandlingsprocess. Här behövs tydliga interna rutiner och fastställda arbetsprocesser kring hur övergången ska ske, hur det ska implementeras praktiskt samt vilken dokumentation som ska överlämnas.

Den växande psykiska ohälsan bland unga gör att det behövs fler lättillgängliga insatser för att ge hjälp i tid. Centerpartiet vill satsa på att öka tillgången till mobila och digitala ungdomsmottagningar. Genom mobila ungdomsmottagningar skulle elevhälsans lokaler kunna användas för att möta ungdomar i deras vardag i skolan. Med en digital ungdomsmottagning kan unga människor träffa till exempel en kurator i mobilen. Det är också viktigt att ungdomsmottagningarna är öppna när skolungdomar har möjlighet att gå dit.

Centerpartiet vill:

- att köerna till barn- och ungdomspsykiatrin (BUP) kortas
- att länets ungdomsmottagningar ska ha öppettider som anpassas efter unga som går i skolan och därför också kunna ta emot för besök kvällstid

- att digitala besök på ungdomsmottagningen ska erbjudas
- att möjligheten att införa mobila ungdomsmottagningsteam undersöks
- att valfrihet enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV) införs inom barn- och ungdomspsykiatri i länet
- att införa en flexibilitet och större hänsyn till den enskilda patientens behov i övergången mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri

2.7 Äldres hälsa, vård och omsorg

Allt fler lever allt längre. År 2050 beräknas gruppen 85-plus vara dubbelt så stor som idag. Det är en enastående utveckling. Seniorernas livserfarenhet, kompetens och engagemang är en stor tillgång. Samtidigt innebär den demografiska utvecklingen stora utmaningar för vården.

Uppsala län ska vara seniorvänligt och alla ska kunna känna trygghet inför ålderdomen. Vården behöver arbeta mer förebyggande och samverka med kommunerna för att förhindra ohälsa hos den äldre befolkningen och tillhandahålla nära vård när så behövs.

Bland äldre finns olika behov precis som inom alla andra åldersgrupper och behoven för stöd, vård och omsorg är därför personliga. En del äldre är i behov av både äldreomsorg och sjukvård. God samverkan, samarbete och samordning mellan kommuner och regionen är viktigt för att äldre ska få en trygg vård och omsorg från sina individuella behov.

Centerpartiet vill se en ambitionshöjning i äldreomsorgen, inte minst i den sjukvård som ges i hemmet. Vi vill säkerställa samverkansöverenskommelser mellan Region Uppsala och alla länets kommuner om hur personer som bor i särskilt boende eller i hemsjukvård ska få tillgång till så kallad avancerad sjukvård, som exempelvis intravenös antibiotika, dropp eller syrgas. Vi vill också att alla äldre ska erbjudas individuell medicinsk bedömning och behandling oavsett boende.

Under mandatperioden 2018–2022 infördes särskilda äldremottagningar vid 17 olika vårdcentraler i alla länets kommuner. Vid de här mottagningarna ska de äldre kunna få en fast kontaktperson och få träffa ett team av specialister som tar ett samlat grepp om deras vård. Det kan handla om allt från att få träffa sjukgymnast och dietist till samordning av stödinsatser från kommunen och rent sociala aktiviteter i samverkan med civilsamhället. Centerpartiet vill fortsätta att utveckla detta arbete.

Det finns gott om kunskap kring hur äldres hälsa kan förbättras, därför vill vi införa ett äldrehälsovårdsprogram liknande det mödra- och barnavårdsprogram som redan finns med förebyggande hälsoarbete för äldre. Ett bra förebyggande arbete kan ge

fler äldre en ökad livskvalitet och bättre hälsa. Det kan också ge stora samhällsvinster.

Centerpartiet vill:

- att alla äldre ska erbjudas individuell medicinsk bedömning och behandling när de blir sjuka, oavsett boende
- att samverkan mellan Region Uppsala och länets kommuner förbättras för personer som bor i särskilt boende eller i hemsjukvård ska få tillgång till avancerad sjukvård
- att arbetet med äldremottagningar förstärks och utvecklas
- att samarbetet mellan geriatriken och psykiatrin förstärks
- att ett äldrehälsovårdsprogram med förebyggande hälsoarbete för äldre tas fram

2.8 Jämställd och likvärdig vård

Risken att få ett dåligt bemötande, dålig vård, eller inte alls få vård, är högre för kvinnor, lågutbildade, låginkomsttagare, utrikesfödda, HBTQI-personer (homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera och intersexpersoner), människor med funktionsnedsättningar och för alla de som bor på landsbygd och i glesbygder. Överlevnaden inom många cancerformer och hjärt- och kärlsjukdomar är idag exempelvis högre för den som är välutbildad jämfört med personer med lägre utbildning. Det här är skillnader som vi aldrig kan acceptera. Alla som bor i Uppsala län ska kunna förvänta sig en bra och jämlik hälso- och sjukvård.

Jämställdheten mellan män och kvinnor ökar steg för steg, men när det kommer till kvinnors hälsa släpar utvecklingen efter. En del sjukdomar som enbart drabbar kvinnor har tidigare inte varit registrerade som officiella diagnoser. Till exempel levatorskador, skador på den muskel som håller upp hela bäckenbotten blev en diagnos först år 2020. Det är många som aldrig har hört talas om endometriosis en sjukdom som innebär att livmoderslemhinna "vandrar" uppåt i kroppen och bildar härddar och cystor som blöder. För de värst drabbade är smärtan outhärdlig. Kvinnors sjukdomar och besvär som är kopplade till exempelvis mens, förlossning eller klimakteriet blir ofta avfärdade och normaliserade. Förlossningsskador, vestibulit och svåra former av premenstruella besvär som premenstruell dysforisk störning (PMDS), är exempel på plågsamma tillstånd där det finns ett stort mörkertal av kvinnor som lider.

Prostatacancer är Sveriges vanligaste cancerform och drabbar enbart män, det är den vanligaste cancerformen bland män. Kvinnor drabbas oftare och hårdare än män av bröstcancer. Det är oftast bra att upptäcka och behandla cancer tidigt. Därför finns nationella testprogram för tidig upptäckt av bröstcancer. När det gäller

prostatacancer har Socialstyrelsen bedömt att fördelarna med ett nationellt testprogram inte tydligt överväger nackdelarna. Därför finns inget nationellt program för tidig upptäckt av prostatacancer. Om man har någon form av prostataförändring så höjs nivån av prostataspecifikt antigen (PSA) i blodet. PSA-nivå går mäta med självtest hemma eller hos vårdcentralen. Man ska alltid vara välkommen att ta ett PSA-prov på sin vårdcentral.

Ett annat känt exempel på hur sjukdomar drabbar olika är hjärtinfarkt som ofta ger olika symptom hos kvinnor och män. För att synliggöra icke jämställda vårdförhållanden och för forskningssyften ska den statistik som regionen samlas in vara uppdelad efter kön.

Genom cellprovtagningarna nås nästan alla kvinnor mellan 23–64 år regelbundet av kvinnohälsovården. Vi föreslår därför att man i samband med cellprovtagningen erbjuds ett frivilligt hälsosamtal hos barnmorskan.

I Sverige föds ungefär 20 barn varje år med ett intersexuellt tillstånd som innebär att barnets biologiska kön inte omedelbart kan avgöras. Barnens könstillhörighet utreds då av ett multidisciplinärt specialistteam. Vårdinsatserna innefattar därefter bland annat tidiga kirurgiska ingrepp, där vissa görs av funktionella skäl och andra för att göra barnets genitalier mer lika det kön som barnet har tilldelats. Vi anser att tidiga kirurgiska ingrepp för att få barnets genitalier att efterlikna det tilldelade könets ska undvikas eftersom det finns fall där dessa har visat sig vara mer till skada än nytta. Den typen av kirurgiska ingrepp bör göras i aktivt samförstånd med patienten och alltså över huvud taget inte på små barn.

Centerpartiet vill:

- att Region Uppsala arbetar aktivt för en jämställd och jämlik vård
- att satsningar görs på forskning om sjukdomstillstånd som drabbar kvinnor
- att vårdmiljöer byggs där den personliga integriteten värnas, till exempel genom fler enkelrum
- att cellprovtagningarna kompletteras med ett frivilligt hälsosamtal
- att en strikt policy om att inte utföra könskorrigering åtgärder på barn under ett år införs

2.9 Trygg graviditet, förlossning och eftervård

Den svenska mödra- och spädbarnsdödligheten är en av världens lägsta. Förlossningsskador hos barn är ovanliga och de allra flesta barn föds friska. Men förlossningsvården dras inte desto mindre med problem.

I många andra jämförbara länder som Norge, Danmark, Tyskland och Nederländerna erbjuds förlossningsvård på tre nivåer: hemma, små barnmorskeledda enheter och

sjukhus. Samtliga länder har en låg mödra- och spädbarnsdödlighet. Det finns forskning som visar att dödlighet och komplikationer i form av bristningar är lägre bland lågriskförlossningar som sker utanför sjukhus än lågriskförlossningar som sker på sjukhus.

I Norge finns sedan lång tid tillbaka småskaliga barnmorskeledda kliniker runt om i landet. Enligt de utvärderingar som gjorts i Norge är kvinnor i regel mer nöjda med sin upplevelse på dessa barnmorskeledda enheter. Likaså mår barnen som har fötts i så kallade födestuer generellt bättre än barn som fötts på sjukhus. Norge har dessutom lägre spädbarnsdödlighet än Sverige.

Till skillnad från många andra länder bedrivs svensk förlossningsvård i princip enbart på sjukhus och i Region Uppsala finns bara en enda förlossningsavdelning och den finns på Akademiska sjukhuset i Uppsala. Förlossningsvård måste kunna erbjudas på fler nivåer än på stora sjukhuskliniker. Det är inte bara en fråga om valfrihet, utan handlar framför allt om att vården ska bli mer tillgänglig och säker.

Vid komplicerade graviditeter, högriskförlossningar eller för förstföderskor är det nästan alltid nödvändigt att föda på sjukhus. Men forskningen visar att det ofta är säkrare för friska omföderskor och deras barn om förlossningen sker på en barnmorskeledd klinik, eller i hemmet, istället för på sjukhus. Därför vill vi att förlossningsvården ska bestå av både stora sjukhuskliniker, mindre barnmorskeledda mottagningar och möjlighet att föda hemma.

Vi vill öka kvinnors inflytande över sitt födande. Tryggheten och egenmakten ska öka, och förlossningsvården ska finnas närmare kvinnor genom en sammanhållen vård med en barnmorskeledd klinik som kompletterar Akademiska sjukhuset och omföderskor med lågriskgraviditeter ska kunna ges möjligheten barnmorskestöd vid hemförlossning.

Många nyblivna mammor drabbas av någon form av problem i samband med amning, och därför vill vi att de erbjuds specialiserad amningshjälp utan väntetid.

Vi vill möjliggöra för fler kvinnor att möta samma barnmorska under graviditet, förlossning och eftervård i en sammanhållen vårdkedja. När samma barnmorska följer kvinnan hela vägen, ökar tryggheten för mamman. Det ger också ökade möjligheter till en bättre eftervård, där det blir lättare att fånga upp de mammor som lider av fysiska eller psykiska problem efter förlossningen.

Nyanlända kvinnor som inte ännu förstår svenska befinner sig i en utsatt position när de är gravida och föder barn. En kulturdoula är en kvinna som har egen erfarenhet av förlossning och är tränad i att ge stöd och information under graviditet, förlossning och den första tiden efteråt. Hon är etablerad i Sverige och har samma språk, ursprung, kultur och tradition som patienten. Eftersom hon tolkar

språk och signaler utifrån ett kulturellt perspektiv ökar förutsättningarna för en bra dialog under förlossningen.

Konkurrensen om barnmorskorna är hård. Många barnmorskor väljer av arbetsmiljöskäl att arbeta inom mödravården hellre än förlossningsvården. Samtidigt är söktrycket högt på det fåtal mottagningar som erbjuder en sammanhållen vårdform. Samma sak har gällt för de barnmorskeledda verksamheter som funnits genom åren. En förlossningsvård med fler småskaliga kliniker och en mer sammanhängande vårdkedja är därför inte bara bra för de födande kvinnorna, utan också nyckeln till en bättre arbetsmiljö för barnmorskor. Under sådana förutsättningar kan barnmorskan kombinera sin tjänst med mödravård och förlossningsvård, vilket är mindre slitsamt än en renodlad tjänst på en stor förlossningsklinik. Med mindre barnmorskeledda kliniker ges också större möjligheter för barnmorskor att utforma verksamheterna själva och att arbeta på toppen av sin kompetens.

Centerpartiet vill:

- att vårdkedjan från mödravård via förlossningsvård och eftervård ses som en helhet och att vårdens arbetssätt utvecklas i enlighet med det
- att målet ska vara en barnmorska per patient i aktiv förlossning
- att en barnmorskeledd normalförlossningsklinik öppnas i Uppsala
- att hemförlossning ska erbjudas som en del av vårdutbudet i hela länet
- att ett arbetssätt för samverkan mellan hembarnmorskor, mödravården och förlossningen etableras
- att nyblivna mammor ska erbjudas specialiserat amningsstöd utan väntetid
- att behandling och uppföljning av förlossningsskador förbättras
- att satsningen på kulturdoulor utökas till att också omfatta eftervård för att möjliggöra en sammanhängande vårdkedja och jämlik vård

2.10 Könstympling och hedersrelaterat våld

Brott utförda i hederns namn drabbar allt för många människor i Sverige i dag. Unga människor som inte får träffa vänner, blir hotade, misshandlade, tvingade till äktenskap, könstympade eller i värsta fall mördade. Detta måste få ett slut.

Könstympling av flickor och kvinnor kan leda till olika allvarliga hälsoproblem. Listan över negativa hälsoeffekter av kvinnlig könstympling är oerhört lång; extrem smärta och kraftig blödning under könstymplingen och den efterföljande läkningsprocessen, traumareaktioner, stelkramp, blodförgiftning, svårigheter och smärta vid urinering, stora svårigheter och smärta vid menstruation, återkommande sår-, hud- och slemhinneinfektioner, återkommande urinvägsinfektioner och

varböder, sexuella smärtor och svårigheter och förlossningskomplikationer med mera.

Flickorna stympas oftast när de är mellan 4 och 14 år men det förekommer även att spädbarn och vuxna kvinnor stympas. Sedan könsstympning förbjöds 1982 har bara två fall lett till fällande domar. Samtidigt uppskattar Socialstyrelsen att tusentals flickor och kvinnor i Sverige är könsstympade eller riskerar att bli det.

Hälso- och sjukvården kan spela en viktig roll för att förebygga och förhindra könsstympning. Det gäller alla verksamheter inom hälso- och sjukvården men särskilt primärvård, akutmottagningar, mödra- och barnavårdscentraler, barn- och ungdomspsykiatri, vuxenpsykiatri, elevhälsa och ungdomsmottagningar. Vården har till exempel möjlighet att upptäcka barn i riskzonen för att bli utsatta. Mödrahälsovården och barnhälsovården har extra viktiga funktioner i detta. I vissa länder förekommer könsstympning av spädbarn. Om en könsstympad kvinna föder en dotter kan det därför vara bra att ta upp frågan om könsstympning i nära anslutning till förlossningen.

Att kunna ställa lämpliga frågor på ett respektfullt och professionellt vis ställer krav på kompetens hos personalen. Med kunskap och medvetenhet blir det också enklare att identifiera, hantera och bekämpa hedersförtrycket i alla dess former.

Både kvinnor och män bör involveras i samtal kring könsstympning och ska få information om att könsstympning är förbjudet i Sverige.

Även vårdverksamheter som träffar nyanlända från länder där könsstympning förekommer kan spela en viktig roll i det förebyggande arbetet.

Centerpartiet vill:

- att Region Uppsala ska ta fram, och löpande följa upp, en strategi och en handlingsplan specifikt mot hedersrelaterat våld och förtryck
- att en regional samverkansgrupp mot hedersrelaterat våld och förtryck och könsstympning inrättas för kunskapsutbyte och samarbete mellan olika delar av hälso- och sjukvården, socialtjänsterna i länets kommuner, polisen, civilsamhällets aktörer
- att Region Uppsala ska stärka samverkan med länets kommuner så att förebyggande och avhjälpanande insatser kan samordnas mellan barnhälsovården och förskola, mödravården och socialtjänst och så vidare
- att ett regionalt kompetenslyft ska genomföras riktat till personal inom hälso- och sjukvården, särskilt mödravård, förlossnings- och barnhälsovården

- att Region Uppsala tar fram checklistor/rutiner för tillvägagångssätt vid kännedom, eller misstanke om, att en flicka eller kvinna är eller riskerar att bli könsstympad
- att region Uppsala tar fram rutiner för mödrahälsovård, barnhälsovård, förlossning, kvinnosjukvård och ungdomshälsa vid kännedom, eller misstanke om, att en flicka eller kvinna är eller riskerar att bli könsstympad
- att en fungerande vårdkedja mellan mödra- och barnhälsovård säkerställs så att information kan vidareberapporteras från barnmorska inom mödrahälsovården till BVC-sjuksköterska

2.11 Motverkandet av våld, missbruk och social utsatthet

Alla nyanlända ska erbjudas en hälsoundersökning med syfte att uppmärksamma eventuell ohälsa och behov av smittskyddsåtgärder, samt för att informera om möjligheten att få del av hälso- och sjukvård och tandvård. Detta är bra eftersom man har möjlighet att tidigt fånga upp till exempel en komplicerad diabetes och hindra den från att bli svårare. Även papperslösa människor kan behöva vård. Det kan vara människor som har fått avslag på asylansökan men inte lämnat landet, eller offer för människohandel eller personer som aldrig ansökt om uppehållstillstånd.

Våld i nära relation är alldeles för vanligt och skapar ett stort lidande för många. Våld i nära relationer är ett akut, brett samhällsproblem och mäns våld mot kvinnor är en av våra största jämställdhetsfrågor. Det är oacceptabelt att tusentals kvinnor och barn inte kan känna sig trygga i sina egna hem. Det är angeläget att hela samhället mobiliserar mot våldet och därför är det viktigt att till exempel vårdpersonal har god kunskap om våld i nära relationer. När en kvinna ska hälsoundersökas och en man finns närvarande bör vårdpersonalen be mannen att lämna rummet om så önskas av kvinnan.

Sex ska alltid vara frivilligt och ingen ska behöva känna sig pressad till att sex. Vi vill att personer som säljer sex ska få tillgång till bättre skydd, exitprogram, rehabilitering och andra typer av stöd och att personer som köper sex ska erbjudas stöd och behandling för att bryta sitt destruktiva beteende.

Barn som utsätts för sexuella övergrepp ska identifieras, hittas och få hjälp. Barn i utsatta situationer ska ges möjlighet att berätta om sina erfarenheter. Barnhus i Uppsala län är en samverkan mellan polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Region Uppsala, rättsmedicinalverket och Uppsala läns åtta kommuner och en plats för barn och ungdomar utsatta för brott. Det kan handla om våld från närstående eller sexualbrott. Miljön här är särskilt anpassad för barn och ungdomar. Detta tycker vi är bra och vi är därför måna om att verksamheten bevaras.

Personer som befinner sig i ett missbruk måste få kunna få tillgång till vård och behandling. Vi anser att sjukvården ska ha det samlade ansvaret för missbruksvården. I Uppsala län finns Sprutbytet, en mottagning som erbjuder hälsoundersökning, provtagning, vaccination för hepatit A och B samt rådgivning och stödjande samtal för drogfrihet. Detta tycker vi är bra. Sprututbytet kan bli en väg in i behandling. Rena sprutor minskar också risken för spridning av blodsmittor som HIV och Hepatit C.

Centerpartiet vill:

- att Region Uppsala tydligare får en samordnande funktion för nyanländas hälsa i länets samtliga kommuner
- att patienter får träffa hälso- och sjukvårdspersonalen i enrum och att det finns rutiner kring när och hur frågor om våldsutsatthet ska ställas
- att kompetensen om våld i nära relationer, våld mot barn och om hedersrelaterat våld-och förtryck stärks hos medarbetarna i Region Uppsala
- att bemanningen från Region Uppsala på Barnahus Uppsala län är tillräcklig för att kunna möta våldsutsatta barn på bästa sätt
- att våldsutsatta personer och personer som har sex mot ersättning ska få tillgång till behandling för trauma och posttraumatiskt stressyndrom
- att den som köper sex ska kunna få tillgång till samtalsstöd och rådgivning för att sluta
- att sjukvården tar över ansvaret för missbruksvården
- att den som vill bli fri från sitt missbruk snabbt ska få behandling

3 Kollektivtrafik, transporter och infrastruktur

Kollektivtrafiken fyller flera olika behov hos individer och samhälle. En flexibel och effektiv kollektivtrafik ger människor möjlighet att ta sig till och från studier, arbete eller fritidsaktiviteter. Det minskar också belastningen på infrastrukturen, bidrar till minskade utsläpp och bättre luftkvalitet, inte minst i våra städer och det minskar även exempelvis trängsel.

Uppsala län är beroende av en väl fungerande infrastruktur inom länet, till andra delar av Mälardalsregionen, övriga Sverige och Europa. Region Uppsala har som upprättare av länsplan för regional transportinfrastruktur ett stort ansvar för prioriteringarna när det gäller infrastruktur i länet. Regionen påverkar också, inte minst genom samarbetet En bättre sats och Mälardalsrådet de nationella prioriteringarna. Även de europeiska prioriteringarna har stor betydelse, med förlängningen av EU:s stomnätskorridor Scan-Med genom Uppsala län och vidare norrut.

3.1 Attraktiv och tillgänglig kollektivtrafik i hela länet

En tredjedel av invånarna i Uppsala län arbetar i en annan kommun än den de bor i och nära en fjärdedel arbetar i ett annat län. Många som bor i länets centrala delar pendlar till Uppsala medan de som bor i Uppsala kommun och kommunerna i söder framför allt pendlar till Stockholm. Från Enköping pendlar folk till Västerås och i norr pendlar man till Gävle. Goda möjligheter till hållbar jobbpendling är viktigt för en växande region.

Ska kollektivtrafiken vara framgångsrik behöver den ses som ett system där olika delar hänger samman. Om det finns hinder för att ta sig vidare från punkt A till punkt B på grund av saknade länkar i resekedjan eller brister i samordningen mellan olika system riskerar det att göra kollektivtrafiken mindre attraktiv. Det är därför viktigt att snabba och enkla byten från ett resesätt till ett annat möjliggörs, inte minst vid länets största resecentrum - Uppsala centralstation. Det är också viktigt att det finns god tillgång till pendlarparkeringar för både bil och cykel för att möjliggöra byte till kollektivtrafik på ett smidigt sätt.

Kollektivtrafiken bör inte bara ses som ett alternativ för dem som pendlar till arbete, studier eller fritidsaktiviteter. Valfungerande kollektivtrafik medför frihet för barn och unga, de utan körkort och de som inte har råd med egen bil. Det behöver också finnas möjlighet att resa under de tider då det är fritidsresor som dominerar. Detta både i form av tillgängliga avgångar och bra biljettalternativ.

Kollektivtrafik är inte alltid det bästa alternativet för alla. I glesare delar av länet kan där det inte finns något stort resandeunderlag kan bilen vara det mest effektiva och hållbara alternativet, särskilt om bilarna drivs med el eller fossilfria bränslen. Målet är att minska samhällets energi- och resursbehov samt minska klimatbelastningen samt öka människors möjlighet till resande.

Att öka andelen resor i kollektivtrafiken är inte ett mål i sig. Målet bör vara att öka andelen som väljer kollektivtrafik i stället för bilen. En inriktning ska vara kollektivtrafiken ska vara så väl utbyggd att den som bor i en större tätort ska kunna klara sig utan bil, och att den som bor på landsbygd ska kunna klara sig med en bil i familjen, men ändå få vardagen att fungera.

Dagens kollektivtrafik är i huvudsak uppbyggd för att flytta stora mängder människor i stråk med många resenärer. För att skapa en mer attraktiv kollektivtrafik behöver dock även den sista delen av resan, som exempelvis från ett resecentrum till resenärens slutliga destination, utvecklas även den för att göra kollektivtrafiken mer attraktiv. Det kan handla om att utveckla möjligheten att resa med skolbuss samt att utveckla system med mindre, självkörande bussar som knyter samman kollektivtrafiklinjer med exempelvis universitet, arbetsplatser eller olika bostadsområden. Det kan också handla om elsparkcykelföretag som får möjlighet till

uppställningsplatser i anslutning till viktiga bytespunkter eller olika former av samåkningsinitiativ som kopplas till kollektivtrafiken. På så sätt kan vi skapa ett heltäckande kollektivtrafik som hänger ihop och som är både effektivt och attraktivt för den enskilde resenären.

I Uppsala län finns det i liten utsträckning anropsstyrd kollektivtrafik. Om Region Uppsala tar ett större ansvar för att samordna, planera och upphandla olika samhällsbetalda resor som färdtjänst, skoltaxi med mera bör det ge förutsättningar för att utveckla någon form av närtrafik som ger en grundläggande service också utanför det ordinarie linjenätet, som exempelvis öarna vid länets kust, för att underlätta för personer som inte har tillgång till egen bil eller båt.

Centerpartiet vill:

- att kollektivtrafiken ska fungera som ett sammanhängande system med goda möjligheter att kombinera kollektivtrafik med andra trafikslag
- att kollektivtrafiken i hela länet ska utvecklas i takt med befolkningsutveckling och behov
- att möjligheten att införa självkörande bussar i lämpliga områden undersöks
- att utvecklingen av ny teknik, automatisering och självkörande transporter främjas
- att Region Uppsala utvecklar närtrafik om regionen övertar en större del av ansvaret för planering och beställning av samhällsbetalda taxiresor

3.2 Tåginfrastruktur

För Uppsala län är det viktigt med utbyggd järnvägstrafik, både för möjligheten att tågpendla samt för exempelvis godstransporter, detta både inom länet och exempelvis norrifrån längs Ostkustbanan och Dalabanan. Statens löfte om fyra spår mellan Uppsala och länsgränsen till Stockholms län behöver uppfyllas. Ny järnväg behöver byggas som binder samman Enköping och Uppsala. Investeringar behövs på Dalabanan för att möjliggöra halvtimmetrafik och ytterligare tåguppehåll. Förutsättningarna för ett uppehåll på Mälarbanan i Grillby behöver också utredas. Järnvägen till Hargs hamn kan även få stor betydelse för klimatsmarta transporter och frakt av olika typer av gods och måste därför inkluderas i planer för underhåll.

För Uppsala län är också förbättrade förbindelser till Oslo och till övriga Europa via Stockholm och Malmö med tåg angelägna. Samtidigt är goda förbindelser till Arlanda flygplats avgörande för länets internationella konkurrenskraft. Det är då nödvändigt att utveckla Arlanda till ett föredöme när det gäller att begränsa påverkan på klimatet, både från flygverksamheten och från marktransporter. Staten behöver ta ansvar för att den extra avgift som belastar tågtrafiken från Uppsala till Arlanda avskaffas.

Centerpartiet vill:

- att Uppsala läns järnvägsnät utvecklas och görs mer tillgängligt för resenärer och för godstrafik, bland annat genom bättre underhåll, inrättande av fler tåguppehåll och bygge av dubbel-och fyrspår där behovet finns
- att en god nattrafik säkerställs för resenärer mellan Uppsala centralstation och Stockholm central.
- att transporterna till och från Arlanda ska utvecklas och förbättras
- att infrastrukturen i anslutning till hamnar förbättras

3.3 Väg-och cykelnät

För Centerpartiet är det viktigt att skapa goda förutsättningar för alla trafikslag i hela länet, det gäller inte minst gång och cykel. Med utvecklingen av elcyklar skapas helt andra möjligheter för att använda cykel också för längre resor till arbetet, även på andra platser än i våra städer. Det gör att ökad tyngd behöver ges till att skapa säkra förutsättningar för cykel också längs det statliga vägnätet. Det är inte minst viktigt på landsbygden, till exempel för att trafiksäkert ta sig till busshållplatser. Det behöver inte betyda att det nödvändigtvis måste vara en cykelväg, utan andra mer kostnadseffektiva lösningar kan användas. Särskilt viktigt är det att skapa trygga cykelvägar till skolor, så att elever redan i tidig ålder har möjligt kan cykla till skolan.

När det byggs 2+1-väg behöver förutsättningarna för alla trafikslag säkras. Historiskt har ofta gång- och cykeltrafikanter prioriterats bort, till exempel längs väg 55 mellan Litslena och Örsundsbro, delvis längs väg 70 Enköping-Fjärdhundra och längs väg 288 Alunda-Gimo. När vägar nu byggs om får dessa historiska misstag inte återupprepas och på sikt behöver de åtgärdas. Särskild uppmärksamhet ska också tas till arbetsmaskiner, jord- och skogsbrukets transporter och andra specialfordon när nya vägbyggen sker och när trafiksäkerhetsåtgärder görs i vägnätet.

Cykling kan också ha betydelse för rekreation och besöksnäring, Målsättningen bör vara att det i Uppsala län ska finna ett sammanhängande regionalt cykelnät med kopplingar till motsvarande regionala nät i omgivande län.

De allra flesta transporter sker med bil och lastbil. Därför behöver det finnas ett välfungerande och tillgängligt vägnät i länet. Här finns både behov av ytterligare 2+1-vägar och andra insatser för att höja trafiksäkerheten och framkomligheten i övriga delar av vägsystemet.

Det är också av största vikt att standarden på vägnätet bibehålls och på flera håll höjs så att det inte kommer ytterligare krav på sänkningar av till exempel maxlaster. Tvärtom finns behov av att rusta delar av vägnätet för att få ett sammanhängande vägnät som klarar tyngre transporter.

Centerpartiet vill:

- att tillgången till trygga, tillgängliga och cykelbara vägar säkerställs i hela länet, både mellan och inom orter.
- att Region Uppsala arbetar för att skapa ett sammanhängande regionalt cykelnät som knyter samman länets kommuner och som knyter samman Uppsala län med omkringliggande län
- att standarden på vägnätet upprätthålls, detta för att säkerställa tillgången till ett modernt, säkert och tillgängligt vägnät i hela länet

3.4 Transporter

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Vi i Region Uppsala ska givetvis ta vårt ansvar att bidra till att de nationella målen uppnås. Transporter inom och till regionen har en stor negativ påverkan på både klimatet och miljön. Transporter står för den enskilt största delen av klimatutsläpp från vårt län.

Regionen har en viktig roll i att verka för omställning till hållbara transporter.

Genom krav på effektiva och fossilfria transporter med hög fyllnadsgrad och minimerade körsträckor kan en stor aktör som Region Uppsala göra skillnad. Inom både gods- och kollektivtrafiken finns också stora vinster att göra med automatiserade transportsystem: ökad trafiksäkerhet, minskade koldioxidutsläpp tack vare jämnare körning och ökad transporteffektivitet då lastbilar och bussar kan köra i täta konvojer. Detta är en utveckling som vi välkomnar.

En viktig del i arbetet för en fossilfri transportsektor är utbyggnaden av laddinfrastruktur. Arbetet för detta går åt rätt håll, men i en alldeles för långsam takt för att transportsektorn ska kunna bli fossilberoende inom överskådlig tid. I samarbete med branschorganisationerna och kommunerna kan Region Uppsala underlätta för transportföretagen att ställa om till exempel genom utbyggnad av elvägar och laddstationer för elfordon.

Utöver att transportsektorn behöver göra en grön omställning måste även transportkedjor effektiviseras, både för att skapa kapacitet för ökade transporter i takt med att behovet ökar samt för göra tåg- och vägnät mer tillgängligt för persontåg och trafikanter.

Centerpartiet vill:

- Att Region Uppsala ställer krav på fossilfria fordon/drivmedel, hög fyllnadsgrad och minimerade körsträckor vidupphandling och inköp.

- Att Region Uppsala gör funktionsupphandlingar som främjar transporteffektivisering i dialog med leverantörer, till exempel genom samordnade godstransporter och flexibla leveranstider.
- att utbyggnaden av laddinfrastruktur i länet intensifieras, samt att Region Uppsala driver på och samordnar utbyggnaden av laddinfrastruktur för tung transport och sjötrafik
- att elektrifiering av tunga transporter möjliggörs genom främjande och pådrivande för en utbyggnad av elvägar och snabbladdning.
- att Region Uppsala tillsammans med angränsande regioner och godstransportbranschen verkar för att leveranser sker på tider som bidrar till effektivare transporter i samhället och ökar vägnätets tillgänglighet för övriga trafikanter
- att Region Uppsala gör en kartläggning av dagens infrastruktur för gröna drivmedel i länet
- att gods i större utsträckning fraktas på vatten eller spår, där de tar mindre gatuutrymme i anspråk, både regionalt och lokalt.
- att spårinfrastrukturen byggs ut och styrs om för att godstrafiken inte ska konkurrera ut persontrafiken.

4 Miljö och klimat

Klimatfrågan är en av vår tids största utmaningar som måste genomsyra besluten inom de flesta politikområden. Centerpartiet driver en resultatinkriktad politik, byggd på teknisk utveckling och innovation. Politikens roll är att ta fram smarta styrmedel som gör det enklare att ställa om till ett hållbart samhälle.

Sverige har genom klimatlagen som mål att år 2045 vara fritt från nettoutsläpp av växthusgaser, men vi i Centerpartiet vill gå längre. Vi vill att Sverige och EU redan 2040 ska vara fritt från nettoutsläpp av växthusgaser. För att nå dit, krävs att vi satsar på grön energi, klimatsmarta innovationer och att vi kraftigt minskar utsläppen från transporter och från industrin. Sverige ska vara en ledande kraft i såväl EU som i det globala klimatarbetet, och region Uppsala har goda förutsättningar att ligga i framkant i det arbetet.

Uppsala län har goda möjligheter att ta täten inom såväl utbildning, forskning och innovationskraft, inte minst tack vare akademin, vårt välutvecklade näringsliv och de nya gröna och innovativa lösningar som nu skapas i såväl stad som på landsbygden. Regionpolitiken ska självklart ta sitt ansvar genom att alltid ha höga ambitioner och ställa höga krav på hållbarhet inom sina verksamheter. Med ambition, vilja och handlingskraft kan vi tillsammans klara den gröna omställningen och skapa ett grönt, innovativt och hållbart samhälle.

Klimatfrågan är vår tids ödesfråga och måste därför hanteras här och nu. Klimatfrågan är självklart global, men även regionalt och lokalt kan mycket göras för att bidra till en minskad klimatpåverkan. Av denna anledning behöver även aktörer som Region Uppsala växla upp sitt klimatarbete i alla delar av organisationen. Det är viktigt att skapa tydliga målsättningar, att se till att ett klimatperspektiv genomsyrar verksamheten samt att samarbeten för minskad klimatpåverkan finns med relevanta aktörer i länet.

År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, det är en gemensam agenda för hur medlemsländerna ska jobba för hållbar utveckling fram till 2030. I agendan finns det 17 globala mål som innefattar tre dimensioner av hållbarhet – social, ekonomisk och miljömässig.

Uppsala kommun är regionens residensstad och där ligger exempelvis Uppsala kommuns stadshus och Regionens hus intill varandra. Många av kommunens tillgångar, till exempel tjänstebilar, lokaler, verktyg och maskiner, borde därför utan större problem kunna delas mellan organisationerna. Vi vill att Region Uppsala och till att börja med Uppsala kommun skapar en bilpoolstjänst med bilar som kan samnyttjas av kommunens och regionens verksamheter och hyras av länets invånare

till exempel under kvällar och helger. Om försöket faller väl ut bör liknande samarbeten inledas med övriga kommuner i regionen.

Centerpartiet vill:

- att Region Uppsalas verksamhet når nettonollutsläpp senast år 2040.
- att Region Uppsala aktivt bidrar till att de energi- och klimatrelaterade målen i Agenda 2030 uppfylls.
- att Region Uppsala vidareutvecklar samarbeten inom klimatområdet med akademien, myndigheter, kommuner, näringsliv och civilsamhälle
- att Region Uppsala tillsammans med Uppsala kommun som pilotkommun, skapar en bilpoolstjänst

4.1 Energi

Senast 2040 ska Sveriges energisystem vara helt förnybart. För att detta mål ska kunna nås krävs energieffektiviseringar och en mångfald av förnybara energislag, i både liten och stor skala. Sveriges unika förutsättningar för detta syns inte minst i den växande produktionen av el från sol och vind, som tillsammans med vattenkraft och biokraft utgör basen i ett robust och helt förnybart elsystem. I Uppsala län har vi hög teknologisk kompetens, goda möjligheter att producera biobränslen och solel. Vi har dessutom en lång kuststräcka som kan lämpa sig för havsbaserade vindkraftsparker.

Här finns många övergripande regionala frågor, exempelvis lokalisering av vindkraft och solcellsparker, där ibland landsbygdsbefolkningens närmiljö ställs mot storstädernas energikrav. Även natur- och miljöaspekter kan konkurrera med energiproduktion, målkonflikter som politiken måste hantera.

En fungerande energiförsörjning, där även olika lokala producenter finns med, är grundläggande. Vi har stora resurser inom länet för produktion av energi, men det brister i överföringskapacitet och samordning. Även frågor om energilagring kommer att bli viktiga framöver, något som kräver politisk handlingskraft redan nu, för att balansera den väderberoende elproduktionen. Här handlar det om stora investeringar som kommer att öka behovet av regionalt engagemang.

Centerpartiet vill att länets energisystem ska vara förnyelsebart, robust och flexibelt. Vi vill även verka för att en långsiktig plan tas fram för utbyggnaden av elnätet och dess kapacitet; det innefattar både lokal-, region- och stamnät. Energisystemen måste utformas så att regionen blir så självförsörjande som möjligt.

I takt med en ökad elektrifiering av industrin och transporterna kan Region Uppsala bidra till en snabbare omställning genom samverkan med länets kommuner för att

öka graden av självförsörjning genom solel, på sikt i kombination med effektivare batterier och vätgas, en energibärare som också kan få stor betydelse även inom lantbruk och tung trafik.

Vi vill att fler solcellsanläggningar installeras i vårt län. Regionen ska aktivt uppmuntra fastighetsägare och företag att investera i solcellsanläggningar och dessutom vara föregångare genom att installera solcellsanläggningar på Regionens egna byggnader.

Centerpartiet vill:

- att Region Uppsala tar initiativ till energiförsörjningsplanering och omställning i hela länet innefattande lokal produktion, laddinfrastruktur, utpekande av områden lämpliga för vind- och solkraftsetableringar och dylikt.
- att Region Uppsala initierar samarbetsprojekt med akademi och energiproducenter för att skapa en hållbar elproduktion i Uppsala län.
- att utbyggnad av laddinfrastruktur intensifieras samt att detta även omfattar tunga trafikslag.
- att Region Uppsala tar initiativ till utveckling och utbyggnad av energilagring genom exempelvis vätgasproduktion.
- att solceller installeras på regionens byggnader där det är effektivt och ekonomiskt berättigat.
- att Region Uppsala ställer krav på att all upphandlad el ska vara förnyelsebar.
- att Region Uppsalas fastigheter ska ha en smart elstyrning med timdebitering för att dels bidra till minskad nätbelastning vid effekttoppar och för att dels sänka de egna elkostnaderna

4.2 Biologisk mångfald samt skogs-och jordbruksmark

Livskraftiga skogar och produktiv åkermark är båda viktiga resurser som skapar förutsättningar en hållbar utveckling. Förlusten av arter, naturtyper och ekosystem är ett av de största miljöproblemen i världen idag. Det innebär också att många av de biologiska resurser och ekosystemtjänster som människan är beroende av hotas. Av denna anledning är upprätthållandet av livskraftiga skogar och hållbart skogsbruk avgörande, något som svenska skogsägare bidragit med i generationer.

Den enskilda markägaren är viktig för både utveckling och nyttjande av naturresurser samt för bevarande av biologiska mångfald. Det är ofta generationers slit i skogsbruk och på åkermark som skapat de fina naturvärden vi vill skydda. Självklart ska avsättningar för naturskydd alltid bygga på frivilliga överenskommelser med markägare. Det är även viktigt att dessa ska ersättas fullt ut för detta samt att skogs-och markägares självbestämmande över sin mark stärks.

En viktig aktör inom naturvården i länet är Upplandsstiftelsen, som äger och sköter om många naturreservat och även stöttar naturvårdsinsatser hos enskilda markägare. Denna verksamhet bidrar till ett stort mervärde för hela regionen. Centerpartiet vill därför att Upplandsstiftelsens arbete ytterligare utvecklas.

En ökad och utvecklad regional livsmedelsproduktion bidrar till en stärkt krisberedskap, öppna landskap och biologisk mångfald. Dessutom ger de lokala företagen arbetstillfällen i en mängd sektorer runt själv produktionen. Det är därför viktigt att ha med lantbrukets förutsättningar och livsmedelsproduktionens betydelse i samhällsutvecklingen. Skydd av jordbruksmark är här en avgörande fråga för livsmedelsförsörjningen, såväl lokalt som regionalt, nationellt och globalt.

På senare år har vargrevir etablerats i länet och den ökande rovdjursstammen är ett reellt hot mot lantbruk med betesdjur. Därmed riskerar vi att naturbetesmarker inte längre betas och den viktiga biologiska mångfalden hotas. Rovdjursstammarna har också en negativ inverkan på landsbygdsbors trygghetskänsla och förvaltningen av vilt i allmänhet. Det är angeläget att riksdagens beslut om en vargpopulation på 170–270 djur i hela landet efterlevs, liksom att hänsyn ska tas till landsbygdsbefolkningens intressen. Länsstyrelsen måste därför agera skyndsamt vid ansökningar om skydds jakt.

Centerpartiet vill:

- att alla avsättningar till naturskydd ska vara frivilliga överenskommelser med markägare samt att marknadsmässig ersättning alltid ska utgå.
- att äganderätten i skog och mark ytterligare utvecklas och stärks.
- att mer resurser ska avsättas för skötsel av skyddad natur, exempelvis för röjning av barkborreangripna skogsbestånd som annars påverkar omkringliggande fastigheters skogar.
- att exploatering av jordbruksmark i högre grad motverkas, detta till förmån för bebyggelse på annan typ av mark samt bebyggelse på höjden.
- att Upplandsstiftelsens arbete med natur och friluftsliv ytterligare utvecklas. Detta bidrar till såväl natur- och miljövård som folkhälsoarbetet.
- att ökade satsningar görs på naturturism för att utveckla Uppsala län som turism län samt för att främja en förbättrad folkhälsa.
- att jord- och skogsbrukets utkomstmöjligheter stärks genom satsningar och stöd till diversifiering, småskalig livsmedelsförädling och liknande.
- att stödet till rovdjursavvisande stängsel ska vara kostnadstäckande

4.3 Vatten-, sjö- och havsmiljö

Uppsala läns kuster, vattendrag, sjöar och grundvatten är alla viktiga delar att beakta i länets miljöarbete. Utöver att bidra till rent dricksvatten bidrar även våra sjöar och vattendrag till biologisk mångfald, inte minst i form av att vara habitat åt många arter viktiga för vårt ekosystem.

Det är viktigt att våra gemensamma vattenresurser förvaltas på ett miljö-och hälsofrämjande sätt. Våtmarker och vattendrag är bland de mest kostnadseffektiva sätten att fånga upp och filtrera läckaget av näringsämnen från skog och mark. Länets våtmarker måste bevaras och vid behov restaureras så att de håller en hög miljömässig standard. Vi i Centerpartiet vill också se ett utvecklat och i högre grad länsövergripande samarbete gällande rening av avloppsvatten och minskad kemikalieförorening av mark och vatten. Även grundvatten spelar en stor roll för en hållbar vattenförvaltning.

Vi vill därför se länsövergripande projekt inom vattenförvaltning gällande bland annat restaurering av våtmarker och upprätthållande och utökning av grundvattennivåer. Detta är viktigt för miljö, klimat, biologisk mångfald samt vår beredskap inför eventuell torka.

Centerpartiet vill:

- att Region Uppsala både i egna verksamheter, och i länets kommuner, arbetar för en minskad kemikalieanvändning samt projekt för rening av avloppsvatten avseende medicinrester och dylikt
- att Region Uppsala initierar kommunövergripande samarbetsprojekt inom vattenförvaltning såsom satsningar på våtmarker, återinfiltration för bibehållen och ökad grundvattenbildning samt kunskapsöverföring genom kompetensutveckling av personal över hela länet.

5 Näringsliv och regional utveckling

Uppsala län är stort och mångskiftande. Här finns flera storstadsområden, en mängd mindre tätorter och därtill en stor och delvis glesbefolkad landsbygd. Det ställer stora krav på politiken att möta alla de skiftande utmaningar som regionens struktur ger. Detta kräver konkret politisk handling för att vi ska kunna bidra till att det ska vara möjligt att bo och leva i hela Uppsala län.

Många viktiga frågor kring den regionala utvecklingen beslutas på riksnivå och regionpolitikens inflytande är ibland begränsat. Samtidigt måste vi sträva efter att göra det vi kan på lokal och regional nivå för att vi ska kunna skapa och upprätthålla en god regional utveckling i Uppsala län och skapa möjligheter för ett livskraftigt näringsliv.

5.1 Företagande, innovationer och kompetensförsörjning

För att samhället ska växa och utvecklas, behövs livskraftiga företag. Det är i småföretag som den helt övervägande mängden arbetstillfällen finns, och växande företag är en förutsättning för att nya jobb skapas.

För oss i Centerpartiet är det viktigt att onödiga regler och begränsningar för företagare tas bort samt att det blir betydligt billigare och enklare att anställa.

Om man frågar företagare vad som är viktigast för dem i kontakter med institutioner av olika slag, framhålls bättre bemötande, förenklade tillståndsprocesser och stabila, tydliga regelverk. Även önskemål om bättre fackkunskaper hos dem som ska kontrollera företagens verksamheter lyfts ofta fram. En annan viktig fråga är stöd och råd till företagare inklusive hjälp med finansiering vid nystart.

Region Uppsala köper varje år varor och tjänster för flera miljarder kronor. Syftet med upphandlingsprocessen är att hantera skattemedel på ett ansvarsfullt sätt och se till att Region Uppsalas verksamheter får varor och tjänster med rätt kvalitet till rätt kostnad. Men det ger också regionen stora möjligheter att stötta lokala företagare och att bidra till en hållbar utveckling och ett stärkt lokalt näringsliv.

Förbättrade upphandlingsprocesser är en fråga som engagerar många företagare. Mindre företag upplever ofta svårigheter att komma in i systemen och att kraven är riggade för större aktörer.

Region Uppsala ska vara en bra partner för sina leverantörer och verka för goda och långsiktiga relationer. Under upphandlingsprocessen ska kommunikationen mot leverantörerna vara transparent och tydlig. En viktig faktor är enkla och tydliga frågeformulär med tydliga kravställningar samt effektiv uppföljning av ramavtal.

Vi vill att Region Uppsala genom sina upphandlingar av varor, tjänster och entreprenader ska främja lokala företag och små företag. Detta inte minst utifrån hållbarhetsaspekter där lokala företag bidrar till såväl arbetstillfällen lokalt som till kortare och därmed grönare transporter.

I vår region finns flera viktiga aktörer att kroka arm med i arbetet att skapa Sveriges bästa företagsklimat. Inte minst länets kommuner. Två andra är Almi och STUNS. Almi med staten som huvudägare, bistår företagare med lån, riskkapital och rådgivning. STUNS (Stiftelsen för samverkan mellan universiteten i Uppsala, näringsliv och samhälle) har till uppgift att utveckla samarbetet mellan universiteten i Uppsala, näringslivet och offentliga organisationer. Tillsammans är det gemensamma målet att stärka konkurrenskraften universiteten och företagen i länet och att därigenom stimulera ekonomisk tillväxt. Region Uppsala bör stärka samverkan med alla dessa nyckelaktörer.

Arbetsmarknaden i länet är stor och mångfacetterad med många olika förutsättningar och skiftande behov. Här finns såväl forskning på högsta nivå inom våra universitet och högteknologiskt inriktade företag inom exempelvis biotech-branschen samtidigt som även stora industriföretag inom flertalet branscher är etablerade i länet. Vi har därtill några av landets bördigaste jordbruksområden, stora skogsbruksföretag och en växande besöksnäring.

Andelen ej sysselsatta skiljer sig ganska mycket åt mellan olika orter och kommuner, men generellt utgör svårigheter att hitta rätt kompetens ett ganska stort problem, inte minst inom industrin, för företag och entreprenörer villiga att anställa. Här har Region Uppsala en viktig roll när det kommer till att skapa förutsättningar för tillväxt och en högre sysselsättningsgrad, inte minst gällande infrastrukturfrågor och samverkan med näringsliv, akademi och myndigheter.

Länets två universitet och rika forskningsklimat, utgör en grund för innovation och spjutspetsföretagande som är svår att finna på andra platser i landet. Regionen kan genom många olika insatser skapa goda förutsättningar för att detta innovationskluster ska fortsätta att utvecklas.

Vi vill att Region Uppsala ska vara ledande när det gäller att skapa goda förutsättningar att starta och driva företag. Vi måste göra det lättare för företagarna, bland annat genom regelförenklningar. Vi måste aktivt underlätta för företagarna att kontinuerligt dela hållbarhetsrelaterade idéer och genomföra miljö- och klimatsmarta förbättringar. Inte bara genom kontroller utan också med stimulansåtgärder. Miljömedvetenheten ska vara en konkurrensfördel.

Centerpartiet vill:

- att Region Uppsala ska vara Sveriges bästa företagarregion
- att Region Uppsalas bemötande av företagare inom regionens egna verksamheter ska vara bäst i Sverige, med fokus på god service, god kunskap hos personal och enkla, tydliga processer
- att Region Uppsala genom sina upphandlingar av varor, tjänster och entreprenader ska främja lokala företag och små företag, till exempel genom upphandlingsformen dynamiskt inköpssystem (DIS)
- att Region Uppsala blir mycket bättre på att följa upp sina avtal vid upphandlingar
- att Region Uppsala samverkar med länets kommuner, Almi, STUNS och liknande organisationer för att med gemensamma tag skapa bättre förutsättningar för ett blomstrande näringsliv
- att Almi fortsatt utvecklar sitt arbete med fokus på kvinnors företagande och nyföretagande för nya svenskar
- att samarbetet mellan region och kommuner när det gäller kompetensförsörjning stärks, bland annat när det gäller satsningar på infrastruktur och utbildningar
- att lokalisering och förutsättningar för nya innovationsdrivna företag och forskningskluster beaktas vid fysisk planering för markanvändning

5.2 Hållbar mat

Centerpartiet grundades för över hundra år sedan av självägande bönder som visste att man måste bruka marken, utan att förbruka den. För oss i Centerpartiet är hållbar mat därför helt självklart.

En vanlig dag äter var tredje person mat som är finansierad av skattemedel. Det är viktigt att all mat i Region Uppsalas kök upphandlas med omsorg. Vi vill att den närodade och hållbart producerade maten ska tas fram med de högt ställda svenska miljö- och kvalitetskraven. Maten ska vara utan hälsofarliga tillsatser. Produktionen ska också ske helt i enlighet med de svenska djurskyddskraven. Vi vill se en blomstrande, hållbar livsmedelsproduktion i Uppsala län. En grundförutsättning för en konkurrenskraftig livsmedelsproduktion är goda förutsättningar för varje enskilt företag att bedriva verksamhet, utvecklas och växa. En stark lokal livsmedelssektor är viktigt för hela samhället och bidrar till minskad miljö- och klimatpåverkan, fler jobb och bättre beredskap inför kommande kriser.

På vissa håll i världen används mer antibiotika till friska djur än till sjuka människor. Svenska lantbrukare använder minst antibiotika till sina djur i hela EU. Det förbud mot antibiotikabehandling av friska djur, som nu antagits på EU-nivå, har gällt i Sverige sedan 1980-talet, något som tjänat svensk djurhållning väl.

Mat ska produceras med hänsyn till såväl miljö och klimat som till människors och djurs hälsa. Djur ska ha det bra och skyddas från lidande. De ska så långt som möjligt kunna få utlopp för sina instinkter och kunna utföra sitt naturliga beteende.

Genom att upphandla svenska, närproducerade och gärna ekologiska livsmedel kan Region Uppsala bidra till minskad miljö- och klimatpåverkan, bland annat genom kortare transporter och lägre användning av naturfrämmande skadliga bekämpningsmedel. Varje krona som läggs på närproducerad mat stannar dessutom i regionen och bidrar till arbetstillfällen, skatteintäkter och en levande landsbygd. Vi vill att minst 25 procent av Region Uppsalas matinköp ska vara lokalt producerad senast år 2025. Vi vill att den offentliga sektorn ska ta ett större ansvar vid inköp av mat till offentliga kök. Att byta ut importerad mat med högre påverkan på klimat och miljö mot närproducerad mat med god miljö- och klimathänsyn är ett viktigt sätt att ta globalt ansvar.

Det småskaliga yrkesfisket är ofta både miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart. De småskaliga yrkesfiskarna använder skonsamma redskap, där fångsterna främst går till människoföda, till skillnad från storskaligt industrifiske vars fångster ofta blir fiskmjöl. Det lokala yrkesfisket skapar även jobb och utveckling i området där fisken fångas och är en del av vår kultur och historia.

De växande skarv- och sälpopulationerna i Östersjön utgör stora problem för småskaliga fiskare. Länsstyrelsen beviljar redan idag viss skydds jakt men villkoren för jaktens utövande kan behöva omprövas. Det gäller exempelvis hur nära fiskeredskap eller häckningsplatser man får jaga, fördelningen av jaktkvoter och liknande.

Viltkött är både klimatsmart och antibiotikafritt. Vildsvinsstammen är väletablerad i länet skapar problem för lantbrukare och trafikanter. Under 2021 rapporterades 398 viltolyckor med vildsvin. Vi vill att regionen ska nyttja de resurser som finns i våra skogar och servera mer vilt i offentliga kök. På så vis kan regionen stimulera marknaden så att fler slakterier satsar på vilthantering.

Idag slängs mer än en tredjedel av all mat som vi producerar. Vi vill öka insamling av matavfall för att öka biogasproduktionen som kan ersätta fossila bränslen.

Centerpartiet vill:

- att minst 25 procent av Region Uppsalas matinköp ska vara lokalt producerad senast år 2025
- att jordbrukare och andra matproducenter inom regionen, så långt det är möjligt, ska väljas som leverantörer

- att Region Uppsala arbetar för att en större andel av de livsmedel som upphandlas är producerat lokalt, regionalt och nationellt
- att upphandlingsmodeller som underlättar för anbudsgivning från lokala och mindre producenter utvecklas
- att Region Uppsala arbetar för att förenkla för lantbruk, fiskerinäring och livsmedelsförädling i samverkan med kommunerna, angränsande regioner, myndigheter och andra relevanta aktörer
- att Region Uppsala arbetar för att regelbördan för lantbruksföretag och andra lokala livsmedelsproducenter ska minska
- att krav på ansvarsfull antibiotikaanvändning och djurskyddsregler motsvarande svensk nivå ställs vid livsmedelsupphandlingar
- att Region Uppsala tar tydlig ställning för att det småskaliga kustfisket ska bevaras och utvecklas
- att Region Uppsala driver på för regional samverkan kring hållbart fiske
- att hållbar viltvård främjas genom konsumtion av exempelvis viltkött och lokalt fiskad fisk genom upphandling i Regionens verksamheter.
- att Region Uppsala verkar för god hushållning för att minska matsvinnet i regionens verksamheter
- att insamling av matavfall för att öka biogasproduktionen ökar

5.3 Digital infrastruktur

Tillgång till stabilt och snabbt bredband är en grundförutsättning för att länets invånare ska kunna arbeta och delta i samhällslivet. Vi har kunnat se en snabb digitalisering och bredbandsutbyggnad, inte minst i vårt läns städer och tätorter, medan delar av landsbygden hamnat efter, något som ökar klyftan mellan dem som har eller inte har bra internetuppkoppling och mellan stad och landsbygd.

Region Uppsala har som mål att 100 procent av länets hushåll och företag senast år 2030 ska ha tillgång till bredband med hög hastighet, det vill säga minst 100 Mbit/s. Mätningar under senaste året visar tillfredsställande siffror för tätorterna men landsbygden, inte minst utanför tätorterna, släpar efter på ett allvarligt sätt.

Bredbandsföretagen har på många platser med lågt antal kunder konkurrerat med varandra, vilket lett till att inget företag får ihop tillräckligt många kunder för att kunna göra gedigna satsningar på utbyggnadsprojekt. Inte ens företag som beviljats stöd har fått ihop kalkylen i glest bebodda områden. Här måste regionen ta ett större ansvar för en verklig samordning som leder till utbyggnad i praktiken.

Centerpartiet vill:

- att Region Uppsalas samordningsarbete för bredbandsutbyggnad förbättras samt att samverkan med bredbandsbranschen, kommuner och andra relevanta aktörer stärks.
- att 100 procent av länets hushåll och företag senast år 2030 ska ha tillgång till bredband med minsta hastighet 100 Mbit/s

6 Kultur

Kultur kan vara rolig, överraskande eller sorglig. Den kan väcka känslor och tankar som du kanske inte haft förut. Kultur, idrott och kreativa näringar är oerhört viktiga för ett öppet, demokratiskt och välmående samhälle. Det finns många dimensioner – allt från folkbildning, film, teater, dans, bildkonst och körsång till public service med mera. Listan kan göras lång. Konstnärer måste fritt få skapa och ta del av tankar om livet och samhället vi lever i. Kulturen har en viktig del i detta. Därför måste kulturen få vara fri. Det är viktigt för demokratin. Därför ska politiker inte försöka styra vad kulturen handlar om. Däremot är det en viktig uppgift att se till att alla människor oavsett var man bor, vilken bakgrund man har, eller om man har någon funktionsnedsättning får ta del av kultur och vara med och skapa.

6.1 Delaktighet, kulturutövande och kulturupplevelser

Oavsett om man bor på landsbygden eller i storstaden så är kulturen viktig för att människor ska mötas och hitta ett sammanhang. Utan kultur blir samhället fattigt. Konst och kultur är viktig för social hållbarhet och trivsel men på många håll är planeringen av praktiska förutsättningar för konst och kultur bristfälliga.

Det som främst behövs för att tillgängliggöra kultur är mötesplatser, information samt nätverk och finansieringsformer. Vi vill att alla nödvändiga förutsättningar för ett livskraftigt kulturliv ska finnas i hela vårt län. Vi vill att konserter, pjäser, dansföreställningar och annat ska kunna spelas på många platser i länet. Därför tycker vi att det är viktigt att det finns lokaler för kultur, till exempel samlingslokaler och biografier, även på mindre orter.

Idag förmedlas kultur i hela länet genom olika typer av så kallade karuseller, till exempel Konsertkarusellen, ett turnéprogram som arrangeras av Musik i Uppland i samarbete med kommunerna i länet. På detta sätt kan musik av hög kvalitet spelas runt om i vårt län till glädje för många av länets invånare. Det har tidigare även funnits en scenkonstkarusell för teater, dans och nycirkus, något som vi tycker borde återupptas.

Det är extra viktigt att politiken bidrar till att barn och unga får chans att uppleva och utöva kultur. Därför tycker vi att det måste finnas kulturskolor i alla kommuner. Även vuxna ska kunna ha möjlighet att utöva kultur och att utveckla sina skapande och kreativa förmågor, till exempel att dansa, sjunga, spela, måla och så vidare. För detta har inte minst studieförbunden en viktig roll.

Studieförbunden spelar också en viktig roll för folkbildningen i länet. De kulturprogram och mötesplatser som studieförbunden erbjuder är viktiga för att tillgängliggöra kultur och bildning i länet. Samma sak gäller Wiks och Biskops-Arnös

folkhögskolor vars utbildningar spelar en viktig roll för att uppmuntra och möjliggöra människors chanser till kreativitet, skapande och lärande. Studieförbundens liksom folkhögskolans förutsättningar behöver stärkas och långsiktigt säkras, så även dess finansiering.

Det finns tydliga samband mellan kultur och hälsa. Kulturupplevelser kan ge nya perspektiv och därmed bidra till ett djupare livsinnehåll och en känsla av sammanhang. Kulturutövande av olika slag kan fungera som en friskvårdsfaktor i inom hälsofrämjande arbete. Försök med dans utan krav har genomförts i länet och resultatet indikerar att dans kan ge unga flickor med lättare psykisk ohälsa stärkt självförtroende och minskade kroppsliga och emotionella stressrelaterade besvär, minskad trötthet och minskad användning av smärtstillande medicin. Liknade arbetssätt bör testas inom fler områden och för fler målgrupper.

Satsningar på kulturaktiviteter runt om i regionen kan samordnas med besöksnäringens marknadsföring. Omvänt kan besöksnäringen skapa förutsättningar för att erbjuda kulturupplevelser. Detta gäller både olika typer av scenframträdanden och de många kulturmiljöer som finns i regionen såsom vallonbruk och hembygdsgårdar som skulle kunna användas mer i utbildningssammanhang och för att förmedla historiska perspektiv kring vår hembygd. Kulturevenemang där deltagarna bjuds in att medskapa, som till exempel musik eller konstskapande skapar ett mervärde och bidrar till såväl rekreation som bildning, något som även det bör utvecklas.

Centerpartiet vill:

- att det ska finnas lokaler för kultur, till exempel samlingslokaler och biografier, även på mindre orter att länets invånare ska få ökad tillgänglighet till konst och kultur
- att förutsättningar för bättre planering av och utveckling av den kulturell infrastrukturen skapas
- att Region Uppsala ser över hur tillgången till olika typer av mötesplatser för kulturell utövning och nätverkande kan förbättras och utvecklas
- att länets invånare ska ha möjlighet att utveckla sina skapande och kreativa förmågor
- att Region Uppsala ska främja kultur för, av och med barn och unga
- att arbetet med kulturupplevelser och kulturutövande som hälsofrämjande friskvårdsfaktorer i vården utvecklas
- att Region Uppsalas kulturutbud utvecklas, anpassas och görs mer tillgänglig för fler på fler sätt än anpassning av den fysiska miljön

- att Region Uppsala utvecklar arbetet med kultur på turné, så kallade "karuseller" inom sitt kulturarbete för att tillgängliggöra kultur för fler länsinvånare
- att samarbetet mellan Region Uppsala, länets kommuner och aktörer inom kultur- och besöksnäringen utvecklas och stärks
- att förutsättningar för evenemang med medskapande inslag utvecklas och förbättras
- att Region Uppsala tar initiativ till ett utvecklat samarbete med utbildningsväsendet, hembygdsföreningar och andra aktörer kulturmiljösektorn
- att Region Uppsala ser över hur finansiering för bevarande och utveckling av kulturmiljöer kan förbättras
- att Upplandsstiftelsens arbete med kulturmiljöer och kulturturism utvecklas
- att kulturlivet ges förutsättningar att på sikt öka sin självfinansieringsgrad, något som stärker kulturlivets självständighet.
- att finansieringen av studieförbundens folkbildningsverksamhet stärks och långsiktigt säkras. Detta skapar goda förutsättningar för långsiktig planering

6.2 Konstnärerna och Region Uppsalas konst

Det fria kulturlivet utgörs av organisationer och enskilda som arbetar på eget uppdrag, utan offentlig huvudman. En stor del av det fria kulturlivet bedriver yrkesmässig verksamhet. Det kan handla om en konstnär som har en egen ateljé, ett band som spelar musik, en arrangör eller arrangörsgrupp som driver projekt genom eget företag eller förening.

Region Uppsalas delar ut kulturstöd som syftar till att stödja och främja spridning av professionell konst och kultur i Uppsala län. Grundläggande för Region Uppsalas kulturstöd ska vara konstens och kulturens egenvärde, armlängds avstånd och respekt för konstnärlig frihet och integritet.

Region Uppsala har också möjlighet att särskilt främja kvalitet och lokala konstnärer genom upphandling och inköp av konst. Därför bör krav på konstnärlig kvalitet ställas samt krav om att lokala konstnärer anlitas när tillämpligt. För att säkerställa god konstnärlig kvalitet, en god balans mellan konstnärlig förnyelse och förankring i tradition med mera ska de som gör den konstnärliga kvalitetsbedömningen vid upphandling vara konstnärligt sakkunniga, till exempel i form av kunniga arbetsgrupper från branschen. Ett annat sätt kan vara att anställa eller anlita en konstnärlig ledare på samma sätt som till exempel konserthus brukar göra. För oss är det viktigt att slå vakt om att en procent av budgeten alltid avsätts till konstnärlig gestaltning vid nybyggnation, ombyggnation och större renoveringar. Detta både i

form av konst och skulpturer, men också i form av exempelvis planteringar och ljusinstallationer.

För att ytterligare stärka ett blomstrande och fritt konst- och kulturliv i hela Uppsala län och hela landet behöver fler finansieringsmöjligheter för kulturen skapas så att vi kan få en kultursektor som i högre grad kan basera sin verksamhet på flera olika inkomstkällor. Med detta menar vi på intet sätt att det offentliga ska dra sig tillbaka. Statliga, regionala och kommunala resurser ska skjuta till medel för att säkra ett konst- och kulturliv i hela landet och länet. Syftet är i stället att minska beroende av offentliga medel för att också öka friheten inom det fria kulturlivet.

Idag binds stora delar av den regionala finansieringen upp i den så kallade kultursamverkansmodellen och andra komplicerade bidragsstrukturer. Detta gör det svårt för nya kulturaktörer att få finansiering för att experimentera och prova nya konstnärliga uttryck. Fler fria offentliga resurser behövs som gör det möjligt för kulturskapare att göra just detta. Det måste vara accepterat att i offentligt finansierad kultur testa, göra fel, och göra rätt.

Slutligen behöver de politiska pekpinnarna tilldelning av kulturstöd minska. Idag ställs det olika politiskt styrda krav på de som söker pengar från det offentliga. Något som på allvar riskerar att kväva den konstnärliga friheten. Den konstnärliga kvalitén eller projektets konstnärliga vision bör vara styrande vid tilldelning av offentliga medel. Bidrag och offentlig finansiering ska inte hänga på vilket innehåll konsten har eller politisk åskådning som den bidragsgivande instansen har.

Centerpartiet vill:

- att professionella kulturskapare ska kunna bo, verka och utvecklas i sitt yrke i Region Uppsala
- att Region Uppsala ska vara drivande i samverkan mellan länets kommuner, yrkesverksamma kulturskapare, kulturföreningar och andra relevanta aktörer med målet att utveckla en stark kulturell infrastruktur i länet
- att Region Uppsala alltid ska avsätta minst en procent av budgeten för konstnärlig gestaltning vid nybyggnation, ombyggnation och större renoveringar
- att Region Uppsala avsätter medel för renovering och underhåll av befintlig konst.
- att de som gör den konstnärliga kvalitetsbedömningen vid upphandling och inköp av konst vara konstnärligt sakkunniga, till exempel i form av kunniga arbetsgrupper från branschen eller en konstnärlig ledare
- att Region Uppsala vid sidan av större upphandlingar även avsätter medel för inköp av konst från lokala gallerier för att till exempel utsmycka väntrum,

kontor och entréer och samtidigt vara närvarande i den lokala konstscenen och stödja lokala konstnärer

- att med syfte att öka det fria kulturlivets frihet och ekonomiska robusthet bidra till att öka kulturens självfinansieringsgrad genom till exempel generösare regler vad gäller donationer och sponsring till kultur
- att Region Uppsalas kulturstöd ska stödja och främja spridning av professionell och kvalitativ konst och kultur i Uppsala län

7 Krisberedskap

Ukrainakriget visar att fred och frihet inte går att ta för given. Inte i vår närmiljö eller i Sverige. Coronapandemin gjorde det tydligt hur snabbt det kan bli brist på skyddsutrustning i vården, mediciner i förråden och toalettpapper i butikerna. Krig, klimatförändringar, värmeböljor, smittsamma sjukdomar, tekniska kollapser och terrorism är några exempel på kriser, hot och risker som samhället kan ställas inför.

Vi måste värna vår egen trygghet, säkerhet och välfärd och se över hur vi bäst stärker vår krisberedskap och uthållighet på både kort och lång sikt. Det fysiska skyddet för medborgarna måste säkras. I Region Uppsala finns en säkerhetsenhet med samordnare och ombud som är stödfunktioner åt regionledningen och våra förvaltningar.

Vid krig eller annan kris kan hyllorna i butikerna gapa tomma redan efter ett par dygn. Därför måste vi säkra livsmedelsberedskapen. För att kunna göra det behöver Sveriges bönder bättre villkor. Det handlar om att öka andelen svenskproducerad mat. Svenskt jordbruk behöver bli mer konkurrenskraftigt. Det måste bli enklare att driva jordbruk, så att jordbrukare på sunda konkurrensvillkor både kan konkurrera med lågprisprodukter från utlandet samt producera mer.

Näringslivet är en nyckel för stärkt livsmedelsberedskap. Det är bönderna som äger jorden där maten produceras, åkeriet som transporterar maten och butiksägaren som säljer den. Var och en av oss måste också fundera på hur vi ska kunna tillaga maten, om det till exempel blir elavbrott.

Det samma gäller för läkemedel och andra sjukvårdsprodukter som vi måste ha om vi blir sjuka. Vi måste säkerställa nödvändiga lager av läkemedel och skyddsutrustning.

Om vi ökar den svenska tillverkningen av biodrivmedel, ökar vi också våra chanser att klara oss själva vid en kris. Vi vill öka självförsörjningen inom förnybar energi. Med fler fossilfria maskiner inom lantbruket ökar våra möjligheter att ha en matproduktion som inte är så beroende av omvärldens råolja.

Vi vill göra det lättare för människor att klara sig själva. Våra förslag för att hjälpa småskalig el är ett exempel på det. Det är till grannen med solceller på taket och batterilager i källaren som hela kvarteret kommer söka sig när ett långvarigt elavbrott inträffar. Och naturligtvis är det svårare för en angripare att slå ut hundratusentals småskaliga elanläggningar, än ett fåtal stora. Förmågan att klara sig mer själv är otroligt viktig i krissituationer.

Frivilliga försvarsorganisationer är viktiga både inom krisberedskapen och inom totalförsvaret. Hemvärnet, Lottakåren och Bilkåristerna är några exempel. Men också organisationer som Röda Korset och Missing People är viktiga när något händer.

Svensk krisberedskap är beroende av ett effektivt svenskt totalförsvaret där civilsamhället och ett frivilligengagemang bland befolkningen är absolut nödvändigt. Vi vill se en större och tydligare roll för civilsamhället och frivilligorganisationer i händelse av kris.

Centerpartiet vill:

- att Region Uppsala arbetar aktivt för att förebygga och hantera olika kriser.
- att Region Uppsala antar en beredskapsplan för skydd och välfärd vid krig, värmeböljor, epidemier och andra kriser. Denna ska utvecklas och uppdateras regelbundet
- att Region Uppsala ska ha en bra livsmedels-, energi- och läkemedelsberedskap
- att Region Uppsala samverkar med länets kommuner, angränsande regioner, myndigheter och civilsamhällets aktörer för att sammantaget öka regionens beredskap för kommande kriser

FÖR
UPPSALA LÄNS
BÄSTA

Centerpartiet

UPPSALA LÄN